

TO IN ONO.

† Dr. Karol Štrekelj.

Slovenska znanost žaluje ob grobu znamenitega učenjaka, vseučiliškega profesorja dr. K. Štreklja, ki je umrl v Gradcu v noči od 7. na 8. julija t. l. Rojen je bil l. 1859. na Gorjanskem na goriškem Krasu; smrt ga je torej dohitela še v najboljših letih. Dalje časa že je bolehal profesor Štrekelj na vodenici. Za preteklo leto je bil sicer naznanil predavanje na graškem vseučilišču, a je moral ostati v svoji sobi. Še v zadnjem času svoje bolezni je bil literarno delaven. Dovrševal je večje delo „Historično gramatiko slovenskega jezika“, ki pa ostane nedokončano.

Štrekelj je študiral v Gradcu in na Dunaju in se je z vso vnemo posvetil jezikoslovju. V Gradcu mu je bil učitelj dr. Gregor Krek, na Dunaju Miklošič. Habilitiral se je na Dunaju, od l. 1896. pa je bil profesor slavistike na graškem vseučilišču. Štrekelj je bil že izpočetka literarno delaven. L. 1883. je nastopil z obširnimi spisom o Turgenjevu, a od slovstva se je obrnil do jezikoslovja, v katero se je popolnoma vglobil. Objavljal je članke v Jagićevem „Archiv für slavische Philologie“, vso svojo pozornost pa je osredotočil slednjič na podrobni dialektični studij slovenskega jezika. Štrekelj ni bil meglen idealist v jezikoslovnih zadevah, ampak skrajni realist, ki je študiral jezik pri njegovem izvoru iz ljudskih ust. Z največjo temeljitostjo je zasledoval slovenska narečja in napisal o njih znamenite studije; zlasti svoj domači kraški dialekt je natančno raziskal. Tudi krajevna imena, v katerih se skriva toliko težkih in veleinteresantnih jezikoslovnih problemov, je proučeval ter o njih, kakor tudi o zgodovini jezika nabral obširno gradivo.

Levčev „Pravopis“ je zelo razburil jezikoslovce. Levčevi nazori so bili najbližji načelom naših dveh najboljših jezikoslovcev: O. Stanislava Škrabca in pa dr. Karola Štreklja. Tudi Levčev je realist, ki se uči jezika od ljudstva in ne smatra kot svojo nalogo, ljudstvu vsiliti nekaj novega, bolj „gosposkega“. Štrekelj je posegel z močno besedo v polemiko. Članki, ki jih je objavil v „Slovincu“ in ki so izšli v posebni knjižici, so pokazali obsežno znanje Štrekljevo in njegovo temeljitost, združeno z železno doslednostjo.

Obsežno delo, ki mu je posvetil velik del svojih moči, so „Slovenske narodne pesmi“, ki jih izdaje „Slovenska Matica“. Štrekelj je bil jezikoslovec, ki je z znanstveno natančnostjo besede, zloge in glasove razkrajal v njihove prvine. To metodo je uporabil tudi pri pesmih in pri narodnem blagu sploh. Zato je bil pač oni del slovenskega občinstva, ki je pričakoval v resnici pesniško zbirko, razočaran, ko je dobil v roke blago, ki v velikem delu s poezijo ni niti v daljnem sorodstvu. Ta obširna knjiga je delo jezikoslovca in dialektologa; zato se ne more meriti z estetskim merilom. Napaka je v načinu izdaje, napaka tudi v naslovu, kajti več ko tri četrtine objavljenega gradiva ne zasluži pesniškega imena.

S tem seveda ne kratimo Štrekljevih zaslug kot jezikoslovca. Ravno s tem delom je pokazal svojo občudovanja vredno pridnost in doslednost svoje metode.

Dr. Karol Štrekelj je živel edino le svojim studijem; zato je teklo njegovo življenje popolnoma tiho in javnost o njem ni vedela drugega, kakor njegove publikacije. Bil je strogo verskega mišljenja, trden kraški značaj.

Tako nam je umrl mož, na katerega smo lahko ponosni. Da bi se mu našel naslednik, ki bi zlasti dokončal njegovo veliko življenjsko delo — „Zgodovinsko slovnico slovenskega jezika!“

„Izza mladostne dobe Levstikove.“ Pod tem naslovom je priobčil Avg. Žigon v 3. zvezku let. „Carniole“ osmero še ne objavljenih listin o Levstiku. 1. List Levstikov iz Olomuča osmošolcu Stritarju v Ljubljano: 18. XII. 1854. — 2. Blaznikovo pismo eksteologu Levstiku na Dunaj: 6. II. 1855. — 3. Uradno potrdilo c. kr. ljublj. okrajnega glavarstva Levstiku (nekako npravnostno izpričevalo): 3. V. 1855. — 4. Reverz ljublj. okrajnega glavarja T. Glantschnigga Levstiku (glede sustentacije na Dunaju): 7. V. 1855. — 5. Lovski orožni list s popisom Levstikove osebe: 2. XII. 185. — 6. Levstikovo grofu K. Pacetu namenjeno pismo ob nenadnem odpustu. — 7. Levstikovo zadolžnico za 60 fl. K. Dežmanu: 17. IV. 1858. — 8. Grofa Paceta zopetno ponudbo službe Levstiku: 8. IX. 1860. — Zanimivo je pismo Stritarju iz Olomuča. Levstik se znaša nad preganjalci svojih pesmi in zavrača njihove očitke. Zlasti protestira proti temu, da bi bile njegove poezije „gemein i carnalisch“, kakor jih je obsodil Brodnik. „Kje je kaj tacega v mojih pesmih? Nevem, kdo je čistejši jaz ali Prešerin, kar poezijo vtiče, ako ravno je on proti Gete-tu, Šilerju, Šakespirju v tih rečeh svital ko solnce, i vendar se Vam vsi trije razlagajo in jako hvalijo!“ Tudi tolmači Levstik v tem pismu v nekaterih glavnih potezah sam svojo „Ježo na Parnas“: „Oslovski pomeni pesnika od narave zapuščenega. Ker mu peruti niso zrastle, zato si je mehurje prišil. Rakovski je pesmarčič, ki je mogočen le po svojih mislih, zato po nikakoršnih navodilih ne vpraša. Polž in Mišič sta posnemavca. Pervi slabji, drugi več lastne moči imajoč. Pesem polža je poetiška obloda naših časov. Mertvaška pesem raka je vzdihovanje brez vzroka sentimentalno tožečih neokretnih Prešernovih posnemavcev.“ — Založnika Blaznika pismo Levstiku na Dunaj kaže, da so bili založniki knjig, zlasti slovenskih, od nekdanj trdi, neusmiljeni možje. Levstik, pravi Blaznik krepko in arogantno, je prejel svoj honorar (mastni honorar 35 fl.!) in s tem je ob vse pravice pri svojih pesmih. Kaj ga briga, kdaj in komu jih bo Blaznik prodajal. Če ne bo pesnik tiho, mu bo on (Blaznik) že posvetil! Sicer pa da bo vedel, koliko cenil založnik njegove pesmi: „Um ihnen aber zu beweisen, wie wenig mir an Ihren Gedichten liegt, und weil ich Gewissensbisse fühle (vendar! čudež božji!), Ihnen dafür nur elende 35 f. Honorar ausbezahlt zu

haben, so bin ich erböthig, Ihnen, gegen Rückerstattung dieses Blutgeldes (sic!), das Manuscript wieder abzutreten." Tako se govori! — Kdor ni Levstika osebno poznal, njega bo v teh listinah zanimal tudi še orožni list, v katerem je po navadi teh dokumentov popisana zunanja osebnost pesnikova, ki je bil: majhne postave, okroglega lica, plavih oči, svetlih las, brez posebnih drugih karakterističnih znakov. —

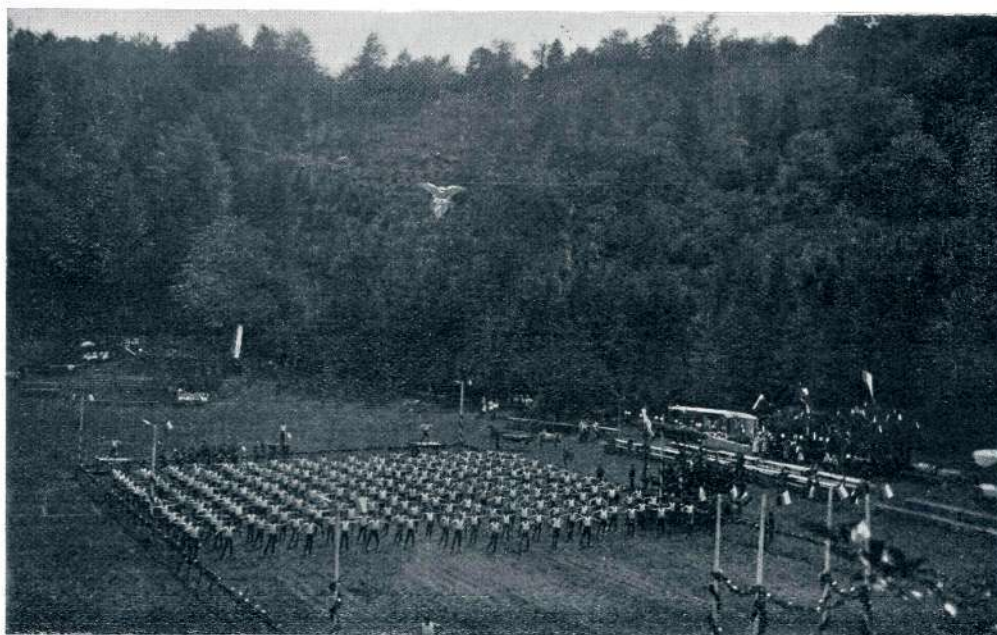
Dr. M. O.

Iz Kettejeve zapuščine: Solnčnik in dežnik. Tivolska zgodba. Spisal Kdorkóli. (Konec.)

Kako se je vstrašila gospica Silvanija! Kako se je razveselil Solnčnik, ugledavši svojega črnega znanca poleg gospoda Postáve! Kaj je storil gospod pravdoznanec? Kaj Silvanija? Se li more dvojiti, da je on

beznivo. Saj je niti gledal ni, ampak samo njene zlate uhane. Zlati uhani so ženski nek poseben kras, ne da bi rekel pameten, ampak poseben. Ravno tako pametno namreč vtikajo po moji misli črni zamorci medene krožce v nos, kakor mi v ušesa. Toda ženski uhani dajo njenim licam nek tako nežen izraz, ah, kdo naj popiše! Oni pozlate nekako tiste nežne, drobne, svitile dlačice v licu, ki jih sicer niti videti ni, ki pa dihalo v zori zlatih uhanov tako čudno, nedoumno vabljalivost, da se zamakneš in gledaš, gledaš v njen obraz, in vendar ti ne vzbudi pohotnosti. Ni li to oni svetniški žar, Bog vedi?

Velika krivica bi se zgodila pravniku, ko bi rekel, da se je zagledal tudi on na ta način v ljubeznivi profilek dražestne sosede. Niti daleko! On se je zagledal le v zlate uhane, hoteč na vsak način izvedeti, je-li njihova lastnica kaka bogata svetska dama

TELOVADBA „ORLOV“ NA VRHNIKI.

takoj vstal in z najprijaznejšim nasméhom in najsladkejšimi besedami popolnoma potolažil razburkane valove Rdečega morja, kakor Mojzes s palico čudotvorko, povabivši ob enem gospico, naj se posluži gostoljubne klopi? Se li more kaj tacega misliti, da bi Silvanija to prošnjo odbila in bolj cénila brezobzirno ploho, nego sladko roso njegovih beséd, sladko máno Izraelsko v puščavi njene duše?

Kako se je lepo, galantno umáknil gospod Postava na jedno stran klopi, prepustivši drugo lepi sosedi, to vam naj pravim? Še tega ne morete vedeti sami brez mene? Kako radost in srečo sta uživala Solnčnik in Dežnik, sloneč drug poleg drugega ob steni, tega bi kdo ne razumel? ...

Zdaj je pa že čas, da nekoliko izveste, kaka je bila Silvanija. Bila je prav lepa.

Radi tega pa nikar ne mislite, da jo je gledal pravnik Bog zna kako radovedno, boljše rečeno, lju-

ali le nositeljica vsega svojega seboj. So namreč na svetu Dijogenovke, ki posnemajo debelega filozofa v tem, da vse svoje seboj nosijo. Ko pa je videl Postava, da se na ta način ne bo mogel tako hitro informovati, vstal je hkrati in stopivši pred gospico zasčebetal s finim naglasom:

„Gospica, drznem se predstaviti vaši blagonaklonjenosti: studiosus iuris Postava!“

„„Hvala, gospod, a jaz sem Silvanija Zoranova...““

„Narodnega trgovca? Čestitam,“ dejal je pravnik vidno presenečen in še bolj prijazen, nego prej.

„„Da, moj očka je velik narodnjak. To lahko vidite v inseratih.““

„O, dobro vem, ljubezniva gospica, on ima na inseratu: svoji k svojim, če se ne motim, da, tacega moža potrebujemo v boju za pravico in resnico. On je uzor-možak! Poznam jaz vašega otca. Kako bi ne! Zvezda je ljubljanskega narodnjaštva, ki naj še dolgo,